

130219

69.7 ✓

საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო სასო-
ციალური კვლევის ცენტრი

საქართველოს სიძველენი

ტომი III, დამატება.

თბილისი—1926

83

(47.93) 9
ს. 27

საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების გამოცემა

საქართველოს სიძველანი

ტომი III, დამატება.

57201

თბილისი — 1926

930.221 (479.22)

ჩვენსი ისტორიის საზოგადოების საბჭოს დადგენილებით

დაიბეჭდა საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების საბჭოს დადგენილებით (ოქმი № 243).

მდივანი ს. ჯანაშია

F 8.735
4

საქართველოს
ენციკლოპედია
საბჭოს
ბიბლიოთეკა

თფილისი. ს. ს. მ. უ. ს. პოლიგრაფტრ. 1-ლი სტამბა, პლ. 34. № 91.
8/VI-26. შეკვ. № 7871/1267. მთავ. ლიტ. 23. ტირ. 950.

წიგნის ბეჭდვა.

ქვემდებარე გამოცემას საფუძვლად დაედო ის ერთი თაბახი, რომელიც ე. თაყაიშვილის რედაქტორობით ჯერ კიდევ 1911 წელს დაიბეჭდა სპ. ლოსაბერიძის სტამბაში და რომელიც „საქართველოს სიძველენი“-ს მორიგი, IV, ტომის პირველსა, და ამასთანავე ერთადერთ დასტამბულს, რვეულს წარმოადგენდა. ვინაიდან აღნიშნული ტომის ბეჭდვა, სხვადასხვა მიზეზების გამო, შეწყდა და რადგან საზოგადოების საბჭოს სასურველად აღარ მიაჩნია საბუთების ძველი წესით გამოქვეყნება, საბჭოს დადგენილებითვე (საბჭოს სხდომის ოქმი № 243, 9—XII—1925) ბროშურა გამოდის III ტომის დამატების სახით. ამასთანავე, უკანასკნელი საბუთის ტექსტი ნაწილობრივ ახლად არის გადმოწერილი და დაბეჭდილი (გვ. 17—18), ხოლო დანარჩენი საბუთები კიდევ ერთხელ შეჯერებულია დედნებზე, როცა ეს უკანასკნელი ხელისაწვდომი იყვნენ გამოცემის მეთვალყურისათვის. ამ შემოწმების შედეგები აქვეა დართული Addenda et corrigenda-ს სახით.

ტფილისი, 23. VI. 1926.

შ ი ნ ა ა რ ს ი.

	გვერდი.
1. 1170 წ. გიორგი III-ის სიმტკიცის სიგელი შიომღვიმის მონასტრისადმი	1
2. 1365 წ. დავით გიორგის ძის წყალობის სიგელი (ბრძანება?) ეზოს ჩუხჩერახის პიპოსადმი	7
3. 1426 წ. ალექსანდრე დიდის წყალობის სიგელი ზევდგინისძეთადმი	7
4. 1429 წ. ალექსანდრე დიდის წყალობის სიგელი ზევდგინისძეთადმი	9
5. 1430 წ. ალექსანდრე დიდის წყალობის სიგელი ზევდგინისძეთადმი	12
6. 1453 წ. გიორგი IX-ის წყალობის სიგელი ზევდგინისძეთადმი	14
7. 1460—1465 წ. გიორგი IX-ის საფიცრის წიგნი ზევდგინისძეთადმი (?)	15
8. 1477 წ. მეჯინიბეთუხუცესის მამისა ზევდგინისძის ანდერძის წიგნი თავის ძმისწულის ზაქარიასადმი	16

საქართველოს სიძველენი

1. გუჯარი მეფე გიორგი მესამისა, მიცემული შიომღვიმის მონასტრისათვის, 250 X 22,5 სანტიმეტრი, დაწერილია თხელს, მაგრამ მტკიცე ეტრატზედ მეთორმეტე საუკუნის ლამაზის მხედრულის ხელით და შავის მელნით. ნიშნებათ იხმარება ზოგჯერ ორ-ორი წერტილი და ზოგჯერ აზრის დამთავრების ბოლოს ორი წერტილი და ხაზი: ეტრატი შესდგება ხუთი ერთმანეთზე აბრეშუმის ძაფით მიკერებულის ნაჭრებისაგან. ტექსტი მოქცეულია პირველ გვერდზე ეტრატისა. მეორე გვერდზე შემდეგ დროის მხედრულის ხელით აწერია: „ქ: სიგელი ც(ი)ხელიდისა, ცხვარისა, ცხირეთისა, გავაზისა, გველდუნისა, ბუიტისა და ჯვარის კოდმანისა, აგარისა“. ამას ზემოთ ნუსხა ხუცურის ხელით და მქრალის მელნით ცოტა შეცვლით იგივეა გამეორებული. ამ გუჯრით მეფე გიორგი მესამე უახლებს შიომღვიმის მონასტერს ყველა ძველ გუჯრებს და უმტკიცებს მამულებს, რომელნიც მიუციან მონასტრისათვის წინანდელ მეფეებს, თუ დიდებულებს. გუჯარი გადმოსცა ჩვენ საზოგადოებას მღ. პოლიევკტ კარბელაშვილმა. მის მიერვე იყო დასტამბული პირველად ამ გუჯრის ტექსტი გაზეთ ივერიაში 1901 წ. №№ 6 ზ 7. გუჯარი დაწერილია მეთოთხმეტე ინდიკტიონს გიორგი მესამის მეფობისა. ეს უდრის 1170 წელს: გიორგი მესამე გამეფდა 1156 წელს (1156+14=1170). ყოველ ეჭვს გარეშეა, რომ სიგელი მიცემულია გიორგი მესამისაგან და არა სხვა გიორგი მეფისაგან: სიგელის მიმცემი გიორგი თავის მამად იხსენიებს მეფე დიმიტრის და პაპად მეფე დავითს. მართლაც გიორგი მესამე იყო ძე დიმიტრი პირველისა და შვილის-შვილი მეფე დავით მეორისა აღმაშენებელისა, ასე რომ დავით აღმაშენებელი გიორგი მესამის პაპა არის. გუჯარში მოხსენებულია ჩვენამდის

საქართველოს სამკვლევანი

მოდწეული ანდერძი დავით აღმაშენებელისა. არა თუ ეგ ანდერძია მოხსენებელი, არამედ ჩამოთვლილია ყველა ის პირნი, რომელთაც მეექვსე საუკუნიდან მეთორმეტე საუკუნემდის შიომღვიმისათვის შეუწირავთ მამულები, ანუ რომელთაგან მონასტერს უყილია ადგილები. ეს გუჯარი გვიმოწმებს სინამდვილეს ბევრ ცნობათა, რომელნიც ქართლის ცხოვრებიდან და სხვა საბუთებიდან ვიცით. ამას გარდა გუჯარი ხელს უწყობს მეფის კარის გარიგების და სახელმწიფო წეს-წყობილების შესწავლას. აქ მოხსენებულია ზოგი ისეთი გადასახადები, რომელნიც სხვა წყაროებში არ არიან ცნობილნი. ამიტომ ეს გუჯარი ძვირფასი საბუთია ჩვენი წარსულის შესასწავლათ. გუჯარს ამტკიცებს თავის ხელის მოწერით მეფე გიორგი.

1170. „ქ. სსხელითა ღთისაითა, გიორგისაგან (გისგან) ბაგრატუნისანის, ნებითა ღთისაითა აფხაზთა, ქართველთა, რანთა და კასთა მეფისა, შარვანშა და შაჰნშა და აღმოსავლისა და ჩრდილისა მფლობელისა: მოვიდეს ჩუენ წინაშე წმიდანი (ჩნ წე წნი) მამანი უდაბნოსა დიდისა მღუიმისანი, მამაი იოანე (იწე) შემღუიშე, და მოიხუხეს სიგელნი დიდისა მეფეთა მეფისა, შაჰისა ჩუენისა, და ვითა [ი] და მამისა ჩუენისა (ჩნსა) დე მეტრე (დე) მეფისანი და სხუანი ძუელნი მრავალნი შაჰათა და მამათა ჩუენთანი, და გუეჭავნეს და მოგუაკსენეს, რათა მცა ვითა მათ სიგლითა მათითა გაჩენია ჳ გუგია ზირუელად (ზდ) თუით წმიდისა მის უდაბნოსა მღუიმისათუის და მერმე უოელნი სოფელნი მათნი გაუთავისუფლებიან უოვლისა მწუერისა მათისა და დამაჭირებლისა და ჩუენთა კელისუფალთა შესავლობისაგან, ეგრეთვე ჩუენ გაუხლენით ძუელნი სიგელნი სიგლითა ჩუენითა და დავამტკიცეთ ბრძანებაი (ბბაი) და სიგელი შაჰათა და მამათა ჩუენთა: ჩუენ ვისმინეთ ჳჯაი მათი და მოკსენებაი, და დიდთა მეფეთა შაჰისა ჩუენისა და მამისა ჩუენისა ბრძანებანი და სიგელნი ამით ჩუენითა სიგლითა გაგუიანლებიან და მათნი დაგუიმტკიცებიან. ზირუელად (ზდ) თუით წმიდაი იგი უდაბნო მღუიშე, ვითა უოვლითურთ უწუენარი უოფილა და თავისუფალი უოვლისა წუენისაგან, ეგრ-

რეკე იეს, ვითა თუთ ზანის ჩუენისა ანდერძსა სწერის¹⁾. ნუმცავის უკადრებია მას ზედა სიტუეისა შემდეგებია და ცილობაი. მერმე აგარანი მათნი სხედდებით სოფელი სსა ლტბაი და მათი კერძი გორევიანი წმიდისა ევაგრეს გან მოსეიდული²⁾; აგარანი ჭოჯიკის გან მთავრისა მოსეიდული³⁾; რუეთი ნასეიდი ჭ შემოწირული; შიფის-გუბანი ყოველი (ეღი) მოსეიდული თუთ მონაზონთა მეუღანთაგან⁴⁾; ჩიქუნურნი რუსისა ნასეიდი, მისგან აშენებულნი და შემოწირულნი⁵⁾; ხორვაი მამისა ჩემისა ნამოძვარი სამდუმოდ, გორაკისაგან შემოწირული; ივან-წმიდაი ძუელადე გოდერძისა შემოწირული⁶⁾; დათი კვირიკე (ჭე) კანთა მეფისაგან შემოწირული⁷⁾; ალაკინი ხახვდავისაგან შემოწირული;

1) აქ იხსენიება გუჯარი, გუჯარშივე ანდერძად წოდებული, რომელიც დავით აღმაშენებელმა მისცა შიომღვიმის მონასტერს შირვანზე გალაშქრების წინ 1123 წ. და რომელმაც ჩვენამდის მოაღწია. ამ გუჯარით დავითმა გაანთავისუფლა შიომღვიმის მონასტერი ყოვლის ხარჯისაგან და მიანიჭა თვით-გამგეობა. იხ. თ. ყორდანი: *Завыщание царя Давида Возобновителя, данное Шю-мгвимской лавры въ 1123 г.*

2) სოფლები სხალტბაი და გორგვანი მდებარეობენ შიომღვიმიდან ოთხი ვერსის მანძილზედ ჩრდილოეთით. ევაგრე თანამედროვე იყო წმიდა შიოსი, ბერათ შედგა და დაემოწაფა წმიდა შიოს მეექვსე საუკუნეში.

3) ჯოჯიკი მთავარი ქართლისა იყო ტაოელი, სცხოვრობდა მეათე საუკუნეში და თორნიკე ერისთავთან ერთათ მონაწილეობას იღებდა ბარდასკლეროსის დამარცხებაში. ამ ჯოჯიკზე უნდა იყოს აქ საუბარი.

4) შიოს-უბანი ნაწილია მუხრანისა და ეხლაც შიოს-უბნათ იწოდება.

3 კ.

5) პ. კარბელაშვილის აზრით ჩიქუნურნი უნდა იყოს ნასოფლარი ჩანგილარი სოფ. ალაიანის ზემოდ, მდ. ქსნის მარჯვენა ნაპირზედ.

6) გოდერძი ერისთავი მეათე საუკუნეში ცხოვრობდა (ქ.-ცხ. ტ. I, გვ. 203).

7) აქ მოხსენებული კვირიკე კანთა მეფე უნდა იყოს კვირიკე პირველი, რომელიც მეათე საუკუნეში ცხოვრობდა.

თრიალეთს ბჭითი ადრნესესგან ნასეაღი და შემოწირული¹⁾; მანგლისკეკეს ბორცუის-ჯუარი ძუედადე მღუმიისი ღიზართეთგან (ღიტეთგან) წადებუღი, აწ ახლად ზანის ჩემის დიდის შეფის დავითისგან შემოწირული²⁾; მთუგონელთა, ფერკადის და ფიცეს წურიღმანდ გლეხები; ცხირეთს ცხევერი და გავაზელნი წმიდის შინის ბქრითა და ვეცხლითა მონსეიღი ფავნელთა და ტბელთაგან³⁾; კობაღი, რაიც რატი სურამელიისგან შემოწირულია⁴⁾, და მათ მიღამთა რაიცა გლეხები ნახბის, სასხორს და ყაელგან საღმე მოსეიდული და შემოწირული. მესამედ ციხედიდს გლეხნი ძუედადე ნასეაღნი, მათითა სამართლითა, ტეითა, წელითა, ველითა, საკმრითა და უკმრითა, ვითა კათალიკე ეგლეისითა აქუს საკმარებდად, რაიცა საკმარებელი, ესე ყაელნი მათნი საქნებენნი, შეუვად გუიქმნიან ყოვლის შესავლისგან, თუით ჩუენის სასეფის და ყოვლის მათის მახლისგან, ვითა ძუელითგან შეუვადნი საყრისთვოის (საეფოის), საცხისთვოის და საშურტაოის ყოვლისგან; ეგრეთვე ქალაქს რომელ ქუღბაგნი აქუს, ხუთნი სხარსობითგანვე და თხნი რომელ (რლ) უკანის მოუედიან ჯ

1) აქ მოხსენებული უნდა იყოს მეფე ადარნასე მეორე, ძე დავითისა, რომელიც 923 წელს გადაიცივალა.

2) ბორცუის-ჯუარი პირველად შესწირა შიომღვიმის მონასტერს ბაგრატ მეოთხემ 1058 წ. და ამ შესწირულობის სიგელმა მოაღწია ჩვენამდის და გამოცემულია ფაქსიმილეთი ჩემ მიერ (იხ. *Сигель грузинского царя Баграта IV. Зап. Восточн. Отд. Имп. Русск. Археол. Общ. т. IX*). ლიპარიტ მესამე ორბელიანი რამოდენიმეჯერ წინააღმდეგა ბაგრატ მეოთხეს და მიითვისა სომხეთ-თრიალეთი, მაგრამ ძლიერ იქმნა და ბერათ შეღვა ათონის მთაზედ.

3) ამ მამულების ნასყიდობის პირი და არა დედანი დაცულია, როგორც მინაწერი სინოდალურ კანტორის ვუჯარზე № 67 და დასტამბულია თ. ყორდანიას მიერ (ქრონ. I, გვ. 87—88).

4) რატი სურამელი ერისთავი ქართლისა თანამედროვეა გიორგი მესამის და თამარ მეფისა (ქ.-ცხ. I გვ. 283).

შემოწმირვან¹⁾, თავისუფალნი და უხარაჯონი საამიროისა, საამიდიისა, სარაისიისა, საგურსტასიბოისა და ეოვლისა სახუკურისაგან: ეგრეთვე წმიდა იგი უდაბნო მღუიმი ზირველად ჭმერვე საქონებელნი მათნი უბაყონია ჩუენსა სამეოვას შიგან ეოვლეგან (ეწლეგან), და ჩუენცა ვაგუითავისუფლებიან ბაყისაგან ვაჭარნი და გლეხნი მათნი, ცხუარნი მათნი და მათთა სოფელთა ცხევერელთა, ვაგასელთა, ცხე- დიდელთა და სხალტბელთანი, ვითა ძეველითგან უსაბანჯარონი ეოფიდან, ეგრეთვე ჩუენგან შეუვალნი, და ნუ ვისგან ავლებიან საბანჯარე: მათნი სოფელნი ითან ქათალიკარისა მინიჭებითა ეოვლეგან ჭხანისა ჩემისა დიდისა მეფისა და ვითისაგან მათისა ევლეისათუის ბოძებულნი, რომელ (რწ) სასჯულთა მისავალი სახთლად მოიკმარონ, ეგრევე აწ ვუბრძანებთ და დავუიმტკიცებთ ჩუენ, რომელ (რწ) მათთა სოფელთა სასჯულთა ნუ ვინ ეცილებიან, და თუით ქანდაი მათი სა- ფურე და მისსა მხდვარსა შიგან აშენებელი მამისა ჩემისაგან. წყალ- შატროანი, ვითარად მამას ჩემსა მოუცვალეთა, იგი ჩუენ მოგუი- კსენებთა, მასვე ევლეისას ზანისა ჩემისა აღშენებულსა ჭქონდეს მათი მისავალი სასჯულთა ეოველი, და ქანდაისა ნაცვალნი ჩუენ მოვაკ- სენთ წმიდასა შიოს, სადაცა შემდუიმენს ინებოს. მამისა ჩემისა მუხნარსა შენებასა შიგა თუის თავსა ერთსა დღესა სამუშაო ექ- ნევიან მათთა სოფელთა და რუეთისა და სხალტბისა და და ზედა დასდებოდა ევლისუფალთა ჩუენთაგან და იგიც ვაგუიშუთა, ნუ- ცა რუეთისა და სხალტბისა და ნუ რომელსა სოფელსა მათსა რაი ექნევის, ნურაი სამუშაო ჩუენი სასეოთა, თუინიერ საკნავი გუ- მსახურან რაი დღე რუეთელთა, შიოთის-უბნელთა და ჩი- ქუნურელთა, ამან სამმან სოფელმან, და რაი დღე სამკალი ამათვე სამთა სოფელთა რუეთისა, შიოთის-უბანმა ჭჩიქუნურთა: თხთთა ჭურისა მრ(ე)ცხელთა სხალტბელთა მარანსა ჩუენსა ტეე-კარათა მო- სტეშდენ სამსა კუარსა: სამართალი სამართავთ-მეძებელი არცარაი წინის მესრულა, ნუცა სადა აწ შევლენ ჩუენნი მზარავთ-მეძებელნი, თუინიერ თუ გარეთი ნაზარევი შედაკდეს მღუიმისა გლეხსა, თუ მრავალჯერ ეპა-

1) ქულბაქანი სპარსთა დროითგან და შემდეგ შეძენილნი ზემოთ დასახელებულ დავით აღმაშენებლის ანდერძშიც მოხსენებულნი არიან.

როს მას კაცს, ანუ ჩამოარჩონ ჩუენთა ჩენილთა, ანუ გაზატოყონ, და თუ გარდინუეწოს სხუაგან, სდეკდენ ჩუენნი ჩენილნი და მისსა საქონელსა თანა არაი საქმე უც ჩუენთა მზარავთ-მეძებელთა, თუით მეძღუემისა კელისუფალმან თავნი ნაზარევისა ნატრონსა შეუქციენეს და სმართალი წმიდისა უდაბნოისათუის აიღოს: ბაზიარნი ერთსა დღედამესა აგარას დადგენ უწუენლად, ზემოთ მომავალნი, მეტად ნუცდეს დადგებინ. სსაღებელთა წყალშატროანს ნატოვსცენ ბაზიართა: მონადირენი ჩუენნი ნუ სადა შეუდგებინ, ნუ რომელსა სოფელსა მათსა. რადენ ქანდაი მონადირეთა სსადგომად მოიგვალა მამან(sic) ჩუენმან მეფემან დემეტრე მღუემისაგან და ნაცვალი ჩუენ მოვაკსენით წმიდასა მამასა შიოსა. და ქანდაი მონადირეთა სსადგომი არს: აგაროსა სოფელმა ერთი ტაიჭი შეკუენახოს თორმეტითა რემითა მათ რემთა დაცვამდე და სხუათა სოფელთა მათთა შერემაენი ნუცა სიახელისა დადგებინ, ნუცარას აწუენენ, ნუცა ტაიჭთა უძოებენ, ნუცა კაცსა (კაცსა) წაჭგურინ მძოვნებელსა. ჩუენთა სსსეფოთა ადგილთა შიგა დადგენ და მღუემისა სოფელთა თანა არაი საქმე უც შერემაეთა: მეჯორენი ნუცა სადა მათსა შიგა დადგებინ, ნუცა სადა შეესიძებინ, ნუცა შერემაენი, ნუცა მეჯორენი, ნუცა მანდატურენი, ნუცა შესწოლენი და ნუცაი დარბაზის ერი, ნუ რომელი (რელი), ეოფლითურთ უწუენრად იყოს იგი წმიდაი უდაბნოი. ესე ეოფელი (ეი), ვითა გუებრძანებია და დგუიწერია გაჩენით წმიდისა უდაბნოისა მღუემისათუის, ნუმცა ვის უგადრებია წუენაი, ნუცა მის წმიდისა უდაბნოისა მღუემისაი, ნუცა მათთა საქონელთაი ნურაი დაჭირებია, ნუ ქათალიკობთა (ქაბთა); ნუცა სხუას ებისკობოსსა, ნუცა ერისთავთ ერისთავთა, ნუცა აზნურთა, ნუცა ჩუენთა კელის-უფალთა, ნუცა ციხისთავთა, ნუცა ჩინებულთა და ნურას გუარას კაცსა ნუ, რათა (რას) დმერთმან წმიდისა დმერთ-მემოსილისა მამისა შიოისა მადლითა და წმიდათა მეძღუემთა ლცვითა ამას სწუთოსა წარმართებია მოსცეს მეფობასა ჩუენსა და შერმესა ცხორებოსა ბრალთა ჩემთათუის შემწე მეყოს წმიდაი მამაი შიო წინაშე ქრისტესსა: აწ, ვინცადა ნახოთ ბრძანებია და სიგელი ესე ჩუენი, ეოფელთავე დაუმტაცეთ და ნუ ვინ უშადავთ თუინიერ შეწუვისა და თანადგომისა, და თქუენ, წმიდათ მამადმოავარო ქათალი-

საქართველოს სიმკვლეები

- 7

კახთა და წმიდანთა მღვდელთ-მთადუნთა, უკუარბითა დაამტკიცეთ: დაიწერა ბრძანება და სიგელი ესე ჩუენი ინდიკტიონსა მეფობისა ჩუენისასა: ოდ: კელითა შწიგნობრისა ჩუენისა და ს გ ა ბ რ უ ტ ა ი ს - ძ ი ს ა ი თ ა :-

შემდეგ თვით გიორგი მეფის ხელით:

„ქ. მტკიცე არს ნებითა დთისათა“.

2. სიგელი დავით მეფისა, გიორგი ბრწყინვალის ძისა, 24X14 სანტიმეტრი, დაწერილია ქალაქდზე მეთოთხმეტე საუკუნის მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ქართლის ცხოვრებაში (1, გვ. 451) ამ დავითის სიკვდილი აღნიშნულია 1360 წ. ამ ფრიად საყურადღებო სიგლის მიხედვით იგი ცოცხალი ყოფილა კიდევ 1365 წ. გასულს. ამით სწორდება ცნობილი ქრონოლოგია. ხელის მოწერა დავით მეფისა თუმცა დაცულია, მაგრამ ისეთი ხეფულით არის დაწერილი, რომ ძნელი გამოსაცნობია „მეფე დავით“ იკითხება, თუ სხვა სიტყვები. სიგელი გადმოგვცა მღ. პ. კარბელაშვილმა.

1365. ქ. ჩუენ, მეფეთა მკეეს და ვით ს, კეე ბრძანება (ბთია) ამისად ნიშნად გუიბოძება, კახთა ჩუხჩუახთა შიშთა, გარს ქისიეულსეული მამული შენთის(სი) გუიბოძება, სამართლიანა გასეიდული და დაწინდულიც, ყუელა შენ მოიკლე და კქინდეს ერთგულად სამსახურსა შიგა მეფობისა ჩუენისას, ურდას დაშქარს შინა და გარე ყუელგან. დაიწერა ბრძანება ესე ქქნს: ნ გ: დეკენბენს: დ ა: კელითა გარის შწიგნობრისა ჩუენისა ქუერისძისათა. მეფე დავით (ხეფულად).

3. სიგელი ალექსანდრე მეფისა, ბოძებული ავთანდილ და სხვათა ზედგინიძეთადმი. ამ სიგლის ჩვენ მარტო პირი გვაქვს, პოლ. კარბელაშვილის მიერ გადაწერილი, რომელიც არაფრით არ განირჩევა თ. უორდანიას მიერ დასტამბულს პირიდან (ქრ. II,

გვ. 229—230). მოგვყავს აქ ეს სიგელი შესადარებლათ ქვემო მოყვანილ სიგლისა, რომლის დედანი ხელთა გვაქვს.

1426. ქ. ჩუენ მეუეთა მეეთისა აღექსან დრქსგან, დავითან ბაგრატიანისა, და თანა მტკიცდრის ჩუენისა დედოფლისა თამარისგან, და ქეთა ჩუენთა კათალიკოსისა დავითისგან, ვასტანგ, დიმიტრი და გიორგისგან, ნებითა დ'თისათა, აფხაზთა, ქართველთა, რანთა, კახთა და სამეხთა მეეთისა შაჰან-შაჰისა და ყოფლისა საქართველოსა და ჩრდილოეთისა და ღიბთ იმერისა და ღიბთ აშერისა, აღმოსავლეთ-დასავლეთამდის თუითოფლობით მტკიცედ მშერობელისა. მოვიდეს წინაშე ჩუენსა ჩუენნი დიდად ერთგულნი და თავდადებით ნამსახურნი ზერდგინისძეი, გორის მოურავი და ეზოს ჩუენარეხი ავთანდილ, ზერდგინ და თაყა, გუეჯანეს, რათაშა სიგლითა ამით შეკუეწაღნეს, და ვისმინეთ აჟა მათი და მიუბძეთ ქარუშისძე ქავთარ და მისი შვილი და მომავლნი სხლისა მათისანი, მათითა მამულითა, საჯდომითა, სხლითა, ყანითა, ვენაკითა, წყლითა და ბართა, საკმრითა და უკმრითა, მისითა სამართლიანითა ერთობ ყუეღათა სამეუიდროდ, სამაშულოდ და უცილებლად ყოფლისა და ბაძებულისგან, მოგვიცემია ქარუშისძე ქავთარ და მისნი შვილნი თქუენ ზერდგინისძეთათვის ავთანდილისათუის, ზერდგინისათუის და თაყასათუის, ვერავინ დაგეცილოს ქარუშისძეს ქავთარს, მისთა შვილთა და მომავლთა და რასცა დდეს მქონებელი არის, გერას უამისა შემოსრულობისათუის ვერასა უამისა შიგან ვერა. და თუ ვის რა ამა ჩუენგან ბაძებულისა წიგნი და ნიშნი აქუს, ყუელს ამა სიგლითა გაგვიცუდებია და მტკიცე ესე რდენ არის, კედომხსნით და ყოფლისა დაბაძებულისგან უსარჩულად მოგუიხსენებთან თქუენ ზერდგინისძეთა ავთანდილისათუის, ზერდგინისათუის და თაყასათუის ქარუშისძე ქავთარ და მისნი შვილნი მათითა მამულითა და საქონებლითა ყუაღათა, და არავინ გვიბრძანებია მშლეღ და მტკიცეელი მტკიცედ ბაძებულისა ამის ჩუენისა, არცა მეუხებლე, მავნე და დამაკლებელი. აწ ვინცა ნახთ ბრძანება და სიგელი ესე ჩუენი შემდგომად ჩუენსა მომავლთა [მეუეთა] და დედოფლთა, ერისთავთ-ერისთავთა

და კარის ჩუენის ვაზირთა, მასაქმეთა, მეჯინიბეთა, მერემაეთა, მეუ-
ლუეთა, ზურის და სკლავის მერეებეთა, ტუეისა მზარავთა, მეუღა-
ეეთა, შემეძებრეთა, მესბანჯრეთა და ყოველთავე კარით ჩუენით წარუღე-
ნაღთა მსახურთა, დიდთა და მცირეთა, დაუმტკიცეთ და ნუ ვინ
უშლავთ მტკიცედ ბოძებულსა ამას ჩუენსა და ნურცანს ვინ დაა-
ღებთ, ნუ დიდს და ნუ მცირეს, თუნიერ შეწევნის და თანა დგო-
მასგან კადუ. დაიწერა ბრძანება და სიგელი ესე ჩუენი ენდიკტიონ-
სა შეფობის ჩუენისსა იგ, კელითა კარის მწიგნობრის ჩუენის
კ დ ი მ ი კ ა კ ლ ა ჩ ა ს ძ ი ს ა თ ა . რაცა მისის ძმის ჩ ს უ ტ ე ლ ა -
ს ა გ ა ნ მამული [ქქებია], მითა მამულითა მოგვიცემთა შევიდრად
და სამამულად.

ხელჩართულთ ხელის მოწერა მეფის ალექსანდრესი და შემდეგ:

მე ვანტანგს დამიმტკიცებია.

მე დემეტრეს დამიმტკიცებია.

4. სიგელი ალექსანდრე მეფისა, ბოძებული გორის მოურავის ავ-
თანდილ ზედგინისძისადმი, 94×25 სანტ., დაწერილია ქალღღ-
ზე მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი
წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. სიგელი ძლიერ დაზიანე-
ბულია, თავი არა აქვს, კიდევები გაფუჭებულია და ბოლოსკენ
ქალღღი დაწეწილი. დედანი გადმოგვცა გიორგი ოთარის ძე
ამილახვარმა.

1429. ...ისგანსა და კასნი და იგა[ეთა]¹⁾... იგი... [მოგ]კციით
ციხითა, მონასტრითა, კვლეხითა, გლეხებითა, ყანითა, ვუნაკითა[ა],
წისქვილითა, ჭაღითა, სთაბითა, ტყითა, სანადირთა, მზღვრათა,
ყოველითა სკამრითა და უკამრითა და მისითა სამართლანითა, რაცა
იგაკეთისა ზღვარნი და შესავალნი არიან, [მის]ითა ყუაღათა უკვებრად

¹⁾ სოფლები—იგოეთი და კასპი მდებარეობენ სამთავისიდან ორ
ვერსტზედ და კასპი ათ ვერსტზედ, ორივე მდ. რეზულის მარჯვენა მხა-
რეს.

...ი გომნი, ნადარბაზევი იაჯნეს და როგორც არ დაქუალ...
 ჩუენთა დადად ერდგუელთა და თავდადებით ნამსახურთა ჩუე[ნთა]
 ზედგინისძეთა, ეზოს ჩუენარესს და გორის მოურავს ავთან-
 დილს, ჩუენთა თანა შუზრდილ-გაზრდილთა, მღაარეთ უხუცესს
 თაქას და ზეკვდგინს, აგრე არ დაუწუალბეთ და ვაჯეთ და მი-
 ვეცით [დიდისა სსს]ხლოთა, გლეხებითა, მზღვრითა, მითთა [და]
 ბართთა მისითა, უკლებლად ერთბე უკლათა მიუბოძეთ და მი-
 ვეცით ს... და სამამულოდ და მოუდევრად და აუცილებლად
 ეოვლისა [და]ღებულისაგან. გუიბოძებისა და მოგუიციებისა თქუენ ჩუ-
 ენთა ერდგუელთა და თავდადებით ნამსახურთა ზედგინისძეთა, ეზოს
 [ჩუენარესს] და გორის მოურავს ავთანდილს და ჩუენთა თანა
 შუზრდილ [გაზრდი]ლთა, მღაარეთ უხუცესს თაქას და ზეკვდგინს
 და შვილთა და მომავლთა ეოვლთათუისვე სხლისა თქუენისთა
 კასნი და იგოეთი... ქალისა ნასისხლად ციხითა, მონასტრითა, აზ-
 ნაურითა, გლეხებითა, ვენაკითა, წუელითა, წისქვილითა, ჭაღითა, ს-
 თიბითა, ტუითა, სამ[ზღვარ]-მზღვრითა, მითთა და ბართთა, სკპრითა
 და უკპრითა, მისა მიდგამითა და შესავლითა, ერთბე უკლათა. ამას აქ-
 თი ნა[დაარბაზევი], გომნი იაჯეთ და იგი მოგიმეტეთ და გიბოძეთ
 ნადარბაზევი სსსხლოთა, გლეხებითა, უანითა, ვენაკითა, წუელითა, წის-
 ქვილითა, ჭაღითა, სთიბითა, ტუითა, სსაღირრთა, მზღვრითა,
 მითთა და ბართთა, სკპრითა და უკპრითა, მისითა შესავლითა, ერ-
 თბე უკლებლად უკლათა. ქონდეს თქუენ, ზეკვდგინისძეთა ეზოს ჩუ-
 ენარესს და გორის მოურავს ავთანდილს და ჩუენთა თანა
 შუზრდილ-დაზრდილთა, მღაარეთ უხუცესს თაქას, და ზეკვ-
 დგინს, კასნი და იგოეთი ნასისხლად ციხითა, მონასტრითა, აზნ-
 აურითა, გლეხებითა, უანითა, ვენაკითა, წუელითა, წისქვილითა, ჭაღი-
 თა, სთიბითა, ტუითა, სსაღირრთა, მზღვრითა, მითთა, ბართთა,
 სკპრითა და უკპრითა, მისითა შესავლითა უკლათა ერთბე უკლებ-
 ლად. ამას აქთ ნადარბაზევი იაჯეთ და გ[იბოძეთ] ნადარბაზევი და
 მოგუიციით სსსხლოთა, გლეხებითა, უანითა, მისითა ვენახითა, წუელი-
 თა, წისქვილითა, ჭაღითა, მითთა, ბართთა, ტუითა, სსაღირრთა,
 მზღვრითა, მისითა მიდგამითა და შესავლითა ერთბე უკლათა. ვე-
 რაინ დაგეც[ილას] ვერა დასადებუდი კანდი, ვერასა უამისა შე-

მსრულეობის და გამცველისთვის, ვერა, ვითა თქუენს ნასისხლს და ჩუენგან წყალობა [დამართ]ებულს მართებს აგრე. და თუ ვინ დაგეცილას, ზირნი და ზასუხის გამცემნი ჩუენ ვართ. და თუ ვის რა ამა ნასისხლის კასნი-ოგოეთ[ის] და ანუ ჩუენგან წყალობად ბოძებულის გომთა ღნადარბაზევისა სიგელი [ქქონ]-დეს, იგი უფლად ამა დაწერილითა გაგვიცუდებია და მტკიცე ესე ოდენ არის. ვინეთგან მოგუებრა ნიავ-სურნელმან ღთისა [წყა]ლობისმან და ძალითა და შეწვევითა მის შ[ი]ერითა და ორისავე [ჩუენ]ისა სამეფოსა სკიპტრა-ზორფირისა და გუერგუინისა მუერობელ ვაქმენით, ჩუენგანცა ესე სათანადო იყო და ვინებეთ ჩუენთა დიდად და თავდადებით ერდგულთა კაცთა სათნებობათა, განსაკებთა სკეელმწიფოთა ძნად მიმთხრობთა, რამელ ჩუენისა გაზედაებისა და მორჭმისა და [აღმა]ტებისა მიმდეჲდ შეტდე-დამჭირენი არიან ზევედგინისძენი, ეზოს ჩუენჩარენი და გორის მოურავი ავთანდილ და ჩუენთანა შეზრდილ-გაზრდილნი მელარეთუხუცესი თაჲს ღ ზევედგინ... [გ]უეგედავებს და მივეციით და მიუბოძეთ სასისხლად კასნი და [იგოეთი] სრულად მისითა მზღვრითა და შესავლითა და ამას აქათ ნადარბაზევი სრულად მისითა შესავლითა ესრეთ სამეუიდრად, სამამულად, რამე ზევედგინეთა (sic) გუარისა ქალი იუოს, არცა ოდეს მას წყადოს. ვითა ჩუენს და ჩუენგან წყალობად ბოძებულსა მართებს, აგრე არას უამის მოცვალებისთვის არ მოეშალას. არავინ გუებრძანებია მქცეველი მტკიცედ ბოძებულისა ამის ჩუენისა და არცა მუენებლებელი და დამკლებელი. და ვინცა ნახათ ბრძანება და სიგელი ესე ჩუენი შემდგომად ჩუენსა მომავალთა შეუეთა და დედოფალთა და ერისთავთა, კარის ჩუენისა ვაზირთა და მორავთა(ს'ვ), გორისა და ატენის მოურავთა და ცახანთა, მეჯინიბეთა, შერეჲეთა, ბაზიართა, მუეფუფეთა, შურისა და სკელავისა შერებელთა, ტუეისა მზარავთა, მექობართა, მეხანჯრეთა და ეოველთავე კართ ჩუენითა წარვექნილთა მასმასხურეთა დიდთა და მცირეთა, დაუმტკიცეთ და ნუ ვინ უძლავთ მტკიცედ ბოძებულსა ამას ჩუენს და ნუცა ვინ რას დააკლებთ, ნუ დიდსა, ნუ მცირესა, თუნიერ თანა-დადგომისა და შემეტებისაგან ვიდე. დაიწერა ბრძანება და სიგელი ესე ჩუენი ქქნისა: რიზ: ინდიკ-დაიონს (sic) შეუბობისა ჩუენისას... [კე]ლითა ორთად ცოდვილისა და

ყოველთა უნარჩევანის კარის მწიგნობრის კ დ ი მ ი კ ა კ ლ ა ჩ ა ს -
ქ ა ს ა თ ა .

შემდეგ მათავსებულნი არიან ხვეულად და სამ სტრიქონათ ხელის
მოწერანი ალექსანდრესა და მისთა ძეთა და ბოლოს სწერია არა ხვეულად:

„ქ: დეპეტრეს: დამიმტკიცებია: ნებიათ: დმრთისთა“.

5. სიგელი ალექსანდრე მეფისა, ბოძებული ავთანდილ ზევდგინი-
ძისადმი. 84,5 X 25,5 სანტ., დაწერილია ეტრატზედ მრგვალი
მხედრულის ხელით, ნიშნებათ იხმარება სამ-სამი წერტილი ყო-
ველი სიტყვის შემდეგ.

1430. ქ. ჩუენ, შეეგთა შეევისა ალექსანდრესგან და თა-
სა მეცხედრის ჩუენის ზატონისა დელოფათა დედოფლისა და ძე-
თა ჩუენთა ვასტანგ, დიმიტრი და ზალისგან, დავითაინ ბაგრატიონია-
ნისა, ნებიათ ღათისთა აფსაზთა, ქართველთა და სომეხთა შეევისა,
შარვანა-ძანძა და ეოფლისა აღმოსავლეთით დასავლეთამდის თუით ფლო-
ბით შეფლობელ-მხერობელისა. — მოვიდეს წინაშე ჩუენსა ჩუენნი დიდა
ძუელით გუარით გამო და ვიდრე მოაქამდმდის ერდგულნი და თაგ-
დადებით ნამსხუენნი ზევდგინისძენი ეზოს ჩუენჩრეხნი ავთანდილ
და მათნი ძმის წუენნი, ჩუენი თანა-შეზრდილ გავზრდილი და ჩუენისა
მორტუემისა და ამოდეოფისათუის დღივ და დამე თავდადებით შექმე და
შეცდე-დამტირნე კაცი, მამად-კაცი და ჩუენისა სხლისა განზრახვა-
თა კეთადად შეგმებელი და შეცნავ-მიმთხრობი და ეოფლითურთ სათ-
ნობიანნი მოლარეთ-უხუცესი თაყა და ბიძის წუელი ზევდგინ ჯგუე-
ჯანეს, რათამცა ისდენთა ვალთა და სმსხუერთა სხანცკლოდ სიგლითა
ამით შეგუეწყაღნეს და გორის მოურაობა მიგუეობდა. და მოჭებრა
ნიავმან ღათისა წყალობათამან და, ვითარ შეესაზღვრების ესრეთ
დადად სურვილით და სტროფად ერდგულობასა მათსა, კერეთ არ და-
ვიძურვეთ და შევეტათ და შეუბძეთ გორის მოურაობა, რათამცა წე-
სათა ძუელითგან გორის მოურავთა გორის ბაჟი ჭქანებია¹⁾ და ანუ

¹⁾ ივთეთის პირდაპირ ერთის ვერსტის მანძილზე არის ღეთისმშო-
ბლის ძველი საყდარი და გარშემო ნანგრეენი, ამ ადგილს ვერ ასცდებო-

გორს და გორის გარეშემოთა შიგან უსაქმებია, მითავე წესითა ბაჟი თქუენ გქონდეს და მითავე წესითა გორს და გორის გარეშემოთა შიგან თქუენ საქმობდით. გუიბობებია გორის მოურავობა სამკუიდროდ თქუენ, ჩუენთა დიდად კრდგუელთა და თავდადებით ნამსხურთა ეზოს ჩუხჩარესს ა ვ თ ა ნ დ ი ღ ი ს თ უ ი ს, და თქუენტა ძმისწუელთა ჩუენთა თანა - შერდიღ - გაზრდილთა მოლარეთ-უხუცესისს თ ა ე ა ს ა თ უ ი ს და ზ ე ვ დ გ ი ნ ი ს თ უ ი ს და თქუენტა შვილთა და მამავალთათუის. და არასა ჟამისა შემოსრულობისს და გამცვალეობისათუის, არასა ჟამისა შიგან არა მოკეშალს, გქონდეს თქუენ, ჩუენთა დიდად კრდგუელთა და თავდადებით ნამსხურთა ეზოს ჩუხჩარესს ავთანდილს, და თქუენტა ძმისწუელთა მოლარეთ-უხუცესს თაკას და ზევდგინს, და არა წაკედეს. და თუ რამე ასეთი რამე საქმე შეგუცოდეთ, რომე მოურავობის წადებე გუძართებდეს, სხვითა სამუელთა გარდაგაკედებინთ და მოურავობა არცა მამინ წავიდეთ. აწ ვინცა ნახეთ ბრძანება და სიგელი ესე ჩუენი შემდგომად ჩუენს მამავალთა შეუეთა და დედოფელთა, ერისთავთა-ერისთავთა და კარის ჩუენისა ვაზირთა და მოსაქმეთა, მეჯინბეთა, მერემაეთა, მუელუიეთა, ზურისა და სავლავისა მერებელთა, ბაზირთა, მუელაუეთა, მზარეთ-შეძებართა, ტეის მცველთა, მესთანჯრეთა და უფელთავე ჩუენით კართა წარვლენილთა მოსამსხურეთ, დაუმტკიცეთ და ნუ ვინ უძლავთ მტკიცედ და სამკუიდროდ ბობებულსს ამას ჩუენს. და ნუცავინ რას დააკლებთ ნუ დიდს და ნუ მცირეს და ნუმცა ვისგან მოიგონებთ ქცევა და მოძლავამისი. როგორცა ამ ჩუენგან შეწავლბებულთა და სამკუიდროდ კელისა მქებებელთა ზევდგინისქეთა ეზოს ჩუხჩარესს ავთანდილისი და მოლარეთ-უხუცესისს თაკასი და ზევდგინისი გმართებს. დაიწკარ სიგელი და ბრძანება ესე ჩუენი ქვსს: რ ი ზ: ინდიკდიონსა მეფობისა ჩუენისასა: ი თ: კელითა

და უწინ ტფილისიდან ქართლისაკენ წამსვლელ-მომსვლელი. მცხეთიდან მუხრანზედ მიდიოდა ძველი სავაჭრო გზა. ამიტომ უძველეს დროიდან აქ იყო გამართული „საბაჟო“ და ამილახორის მოხელენი იღებდნენ ბაჟს. დღესაც მთელი რუხის ხეობა „საბაჟოს“ უწოდებს ამ ადგილს.

ეოგელთა უნარჩუკესის კარის შვიგნობრის ჩუენხას კლიში კაკ-
დაჩასძისათა.

შემდეგ ხვეულათ:

„მე აღექსანდრე ვამტკიცებ“¹⁾.

არა ხვეულად:

ქ. მე ვახტანგსა დამიმტკიცებია.

ქ. მე დემეტრესა დამიმტკიცებია.

ქ. მე გიორგისა დამიმტკიცებია.

ქ. ჩუენ მეფეთ მეფე ხატონი როსტომ ვამტკიცებთ სიგელსა
და ბასის ამას. როსტომ²⁾ (ხვეულით).

6. სიგელი მეფე გიორგი მეცხრისა, ბოძებული ზევდგინ ზევდგინ-
ნისძისადმი. ამ სიგლისა ჩვენ მარტო პირი გვაქვს პ. კარბელა-
შვილის მიერ გადაწერილი, რომელიც უდრის თ. ყორანას
მიერ დაბეჭდილს ტექსტს (ქრ. II, გვ. 266—267).

1453. ქ. ჩუენ დთივ გუირგუინოსნისა მეფეთა მეფისა გიორგი
სოლომონან-ბატონისან, ნებიათა დთისათა აფხაზთა, კასთა და
სამქსთა მეფისა, შანშა და შარფანშა და ეოგელისა აღმოსავლეთისა და-
სავლეთმდის თუთა კელმწიფედ მტკიცედ მეფლობელ-მეურთაქელთასა.
—მოვიდნენ დიდად ერთგულნი ჳ თავდადებით ნამსახურნი, ჩუენის მორ-
ჰმისა და ეოფისათუის დდე და დამე მომწირნენი, ჩუენი თავადი ეშ
ზეკდგინ იეო ეზოს ჩუენჩარუხი და გორისა მოურავი, ჳეკდგინ
და ამირინდო³⁾ და ავთანდილ, გვეჯნეს და მოგვანსენეს,

1) თუმცა ხელის მოწერა მშვენიერათ არის დაცული, მაგრამ გა-
დაჭრით არ შეგვიძლია თქვა, რომ ხვეულში ეს სიტყვები იკითხებოდეს.

2) ეს ხელის მოწერა მე-XVII საუკუნეს ეკუთვნის. სხვები თანა-
ნამედროვენი არიან სიგლისა.

3) ჩვენის აზრით ამა ამირინდომ (ძალით წართო გურამიანთ წი-
წამურში?) წამოასვენა ჯვარ-პატიოსანი, შეამკო ოქროთი და ძვირფასი
თვლებით და დაასვენა ცხვილოს ციხის დაბლა ძველს „ჯვარ-პატიოსნის“
საყდარში.

რათაშცა ერთგულობის სიგლითა ამით შეგვეწყვალნეს და მათთვის წუგლბობა გვეყო. ვისმინეთ აჲა და მხსენებთა მათი: ქარამის ძენი ზატრანის მეფისა აღექსანდრესა განცა თქუენთვის მკუიდრად საუმოდ [ნაბობები]. ნაბობაჲმან კაცმან თქუენი თავი შემოგვაბეზდა და ცოტასოდენ კანსა [ხამოგართვით?]. კიდე მოკითხული ვქუენით და ვოგვესა საქმესა ზედან მართადნი და უბრალონი იყავით და ჩუენს ანაიერსა სამდურავსა არას გემართლებოდათ, და ქარუმიძე მკუიდრითა მამულთა თქვენგე გიბობეთ მათითა მითითა, ბართა, ვედითა, ვენხითა, ტუითა, სხნადირთა, ჭვლითა, სთიბითა, მზდურითა სმართლიანითა, ეუკლათა ერთობ სრულად და უკლებლად. არავინ იყოს მოსარჩლე თქუენი, არცა მუენებლე-მავნებელ-დამაკლებელი, თუინიერ თანადგომისკან კიდე. ესე ბძნებთა და ნაშხნი გვიბობებთა. დაიწერა მტკიცე სიგელი ესე ინდიქტიონსა მეფობისა ჩუენისასა: ლ: ქჷს: რმ: ნაემბერს იბ, კელითა წი რქუაღელი სისა მუშობისა რატონითა. ხელჩართული ხელის მოწერა მეფისა.

7. საფიცრის წიგნი, მიცემული მეფე გიორგი მეცხრის მიერ ზედგინიძე-ამილახვრისადმი, 27×16,5 სანტ., დაწერილია მოყვითლო ქაღალდზედ მრგვალი მხედრულის ხელით. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. თავი აკლია, თავისკენ მარჯვენა მხარე მოხეული აქვს და ისეც ძლიერ დაზიანებულია. სიგელი უნდა ეკუთვნოდეს 1460 — 1465 წლებს.

1460 — 1465. [მინ]დობითა და შუ[ამდგომელობითა... წათა თავდებობითა [ღ შუა]მდგომლობითა ესე... [გას]თავებელი ფიცი, ზირი [გიბობეთ ჩუენ მეფემან] ზატრანმან გიორგი... თქუენთა შეიღთა ასრედ ამა ზირსა ზედან რამე ვიუენეთ თქუენთა ...არას კაცის ენითა გაუკითხავად... და არა შეგიბზელთ არას... შჷს კაცს სთალოდ წასკდენლად და დასარბეკვად და...]ად არა დაკანებთ, რასცა... რნებელი იუენეთ, ანუ მამულ...სა თუ არა მოგიმატთ, მისკან არა დაკამცი[რთ]თ, რა ვიცით, და ან მამულისსა...სა ვისმე მიესარჩლებო-

დეთ, რაც შეეატო მართლით სამართლითა გარდაწყუეტას და წუ-
ლობას ვეცადნეთ და უსამართლოთ არა რომელს გარდავსწიოთ. ამი-
სად გათავებისად თავდებად თავად დ'თი და ესე შემოწერილნი წ'ნი
მოგუიციჲთ. გ ი ა რ გ ი (ხელჩართულია).

8. ანდერძის წიგნი მეჯინიბეთ უზუცესის მამისა ზევდგინიძე-ამი-
ლახვარისა, ბოძებული თავის ძმიწულის ზაქარიასადმი, 63X19
სანტ., დაწერილია ეტრატზედ ლამაზის მგვალი მხედრულის ხე-
ლით, მელანი დროთა ვითარების გამო ძლიერ მქრალია და
ზოგ ადგილს გადასული. ნიშნებათ იხმარება ორ-ორი წერტი-
ლი ყოველი სიტყვის შემდეგ. საეჭვოთ ამონაკითხს სიტყვებს
ჩვენ კითხვითი ნიშნებს უსვამთ.

1477. ქ. სხელითა დ'თისა, სამგუამოვნად ცნობილისა, ერთარ-
სებისა, ერთუფლებისა და ერთდათებისა დ'თისა მამისა, დ'თის ძისა
და დ'თის სულისა წმიდისათა, თავსმდებობით, მინდობითა და შუამ-
დგომლობითა ე'დ წ'ის უხრწნელისა უმეტეს კურთხეულისა დედა-
ფლისა ხუენისა დ'თის მშობელისა და მარადის ქალწულისა მარამი-
სითა, ძლიერებითა ცხოველს შეოფელისა ზატოისნისა ჯუარისა, ძელისა
ცხორებისათა, ოხითა და შუამდგომელობითა წმიდათა და ზეცისა ძადა-
თა ანგელაზთა და შიავარ ანგელაზთა მიქაელ და კაბრიელისათა,
თანა მოქმედება-მდგომარეობითა წ'ისა და ეოველთა დედათა ნამეთა
უზესთაყსისა წინასწარმეტყუელისა, წინამარბედისა და ნათლისმცემე-
ლისა ი'ესითა და წ'ისა ი'ე მახარებელისა და დ'თის მეტყუელისათა,
თავსმდებობითა, მინდობითა და შუამდგომელობითა წ'თა და თავთა მა-
ციქულთა ზეტრეს და ზავდესითა, ზიორთა მოციქულთა და სამოცდა-
ათეულთა ქს მოწაფეთათა, თავსმდებობითა, მინდობითა და შუამდგო-
მელობითა წ'თა მოწამეთა გ'გი, თ'ე, დიმიტრი, ზროკი და ზან-
ტელეიმონისითა და წ'თა ქალწულ-მოწამეთა თეკლა, ეკატერინა, ირი-
ნა, მარინა და ბარბარესითა და ეოველთა ქრისტესთაჲს წამებულთა,
რომელთა დასახეუნს სისხლნი მათნი და სისხლთა დასხევითა გუარ-
გუინსან იქმნეს, ოხითა და შუამდგომელობითა წმიდათა წინასწარ-

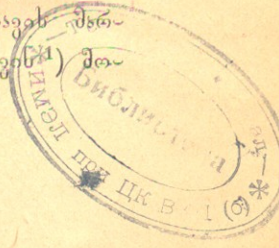
მეტყუელთა, მღრღვლთმოდუნთა მოწამეთა და ნეტართა მამათათა (!) და უფელთა ღთის წმიდათა ზეცის და ქუეყანათათა, რომელნი სუ-
კუნთოვან სთნთა ეუენეს უფალსა ჩუენსა იესოს ქრისტესა და კუ-
ლადნა სთნთოფოდ არიან: — და უფელთა ჩრდილოეთისა (bis) კე-
დართა შორის უადრეს უზენაესისა კათოლიკე დედაქალაქის მცხეთისა
სუდრისა და მუნ შინა ღთავ აღმართებულისა სუეტისა ცნოველისა,
კურთისა სამეფოსა, და შირანისა ღთმეოფელისათა, — ამთ უფელთა
ღთისა წთ თავსმდებობითა და შუამდგომელობითა მე უფელთა
კატთა უნარჩუესმან მუჟინბეთა უზუცესმან მამოსამან ესე უკუნისმდე
ჟამთა კასთავებელი ანდერძისა წიგნი მოგუგ შენ, ჩემსა ძმისწუფლსა
ზაქარიასს, კითხვითა და დამაწმებითა წმიდისა მეფეთისა კზისა და:
ვითითათა და უფელთა ჩემთა უფროსთა მცხეთისშვილთათა, მას ჟამს
ოდეს ცოდვთა ჩემთა სიმრავლისკან უშუალოდ დავრნი და ჩემი
კერძი შეილიერობა დასრულდა; მასწინათგა ერთისხლნი და გაუყო-
ფელნი ვიუკენით და აწცა ისრევე დავაგდე ჩემი სხელი და მამული,
ასრე რომე, რაგა სუდრისა და კათალიკოსთკან წყალობა გუჭირდა
და მამული მქონდა, უუადა (!) ჩუენთუის სამკუიდროდ ბოძებული იყო
და მამულიცა ერთი და გაუყოფელი იყო; აწ იმავე წესითა გაუყო-
ფლად მე დავაგდე და მოგუგ შენი და ჩემი კერძი ორივე ასრე და
ამა წესითა, რაგა სამცხეთისშვილო წილი და სძმთა ჩუენსა სხლსა
მოხდომთა, იმავე წესითა მოგზუდებოდეს, მცხეთის რაგა სხელი და
მამული არის იგი უკლებად გქონდეს: — კარსანს გლეხნი სმნი
ღუინიასშვილი სოლომონასშვილი და მიხითარას-
შვილი მათათა მამულითა; ჯუარს ესემბუდასშვილი მისითა
მამულითა; და ძაგნაკარნათა შადვიასშვილი ხუტლიას-
შვილი და სარეე ახატანს ვენაგი სულიაური და სოფელი
ხატისწობენი მისითა შესვლითა და გამოსვლითა, მით წე-
სითა, რაგუარაგა სუდრისა კზთა და მეფე(თავან) სამკუიდროდ
ბოძებული არის. ესე ასრე გაკითხედეს და არაჟინ დაგუტრილეს, რა-
გუარაგა არაჟინ გემართლების და რაგუარაგა სხუას(ს) არაჟინ მარ-
თებს ესე ჩუენი მამული და მონაგები, ზგრევე (ვე)რავინ¹ მო-

F 8. 735
4

1076

¹ დედანში: აგოვერაჟინ.

საქართველოს
პარლამენტის
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

გიშლოს შენ ჩემის ძმის (!) სჯარის და შენთ შვილთა და მო-
მავალთა უფელთავე. (ვინ)ცა ესე ჩემი ნდუაწი და ანდერძი მოგიშ-
ლოს და შეგიცვალოს, შემტაცვალების სჯულისგან ქრისტიანეთისა;
რისხავსცა დაუსამო ღთი შამა, ძე და სული წმიდა, უფელნი წმი-
დანი ღთისანი ზეცისა და ქუეყნისანი; კრულმცა არს ცათა შინა და
ქუეყნისა ზედა და ნურათამცა სინანულითა იქმნების კსნა სულისა
მისისა და ჩემთამცა ცოდვათა და ბრალთა მსდველი არს წინაშე
ღთისა. და (?) ვინ (?) (და)ამტკიცოთ, ღნ (უ)ფელი გაგებული
მ(ისი) მტკიცეულს. . ამისნი მოწამენი არ(იან).... ჯუარის მტვირთ-
ველი (?) იქ გი (?) ბირახუასძე (?) ვირშელი (?) გი და
სულთა შამა (?) ანთაკუისძე (?) ნუგზარ ცოდხასძე კასა
მთავარასძე ამირინდო კუინდილეს შვილი დიმიტრი
დეკანოზი იორდანე გაბრიელის შვილი ბადრი და ერთსუ-
ლობით (?) მცხეთის შვილნი დაიწერა ქკსა: რ: სამოცდახუთსა
კელითა (?) ფრიად (?) ცოდვილის მასარებელისათა, მოწამეცა
არს: — †

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

ADDENDA ET CORRIGENDA

დაბეჭდილია

2 ₂₉	ამით	ამითა
3 ₁₁	ხახელაგისაგან	ხახუილაგისაგან
4	დავითისაგან	დავითისგან
4 ₁₀₋₁₁	მესამედ	(ეს სიტყვა მერმეა ჩაწერილი გა- დაფხევილ ადგილას)
5 ₈	შეუვალნი	შეუვალნია
5 ₉	ქათალიკოზისა	ქართლისა კათალიკოზისა (<ქ ^ა კოზისა)
5 ₁₀	დავითისაგან	დავითისგან
5 ₁₁	ბოძებულნი	ბოძებულნია
5 ₁₈	მამისა ჩემისა	მამასა ჩემსა (ჩ ^ა მსა)
6 ₂₄	ქათალიკოზთა	ქართლისა კათალიკოზთა
6 ₃₁	ვინცალა ნახოთ	ვინცა ჰნახოთ
6 ₃₃ -7 ₁	ქათალიკოზო	ქართლისა კათალიკოზო (<ქ ^ა კოზო)
13 ₁₉	მპარავთ-მეძებართა	მპარავთმეძებართა
16 ₁₃	ერთლთაებისა	ერთლთეებისა
16 ₁₄	თავსმდებობით	თავსმდებობითა
16 ₁₄	შუამდგომლობითა	შუამდგომელობითა
16 ₁₇	ცხოველს მყოფელისა პა- ტიოსნისა	ცხოველსმყოფელისა და პატიოს- ნისა
16 ₂₅	თავსმდებობითა	თავსმდებობითა

F 8.735
4
საქართველოს
საპროტექციო